

Ludy Tureckie w Federacji Rosyjskiej we własnych republikach (w tys.) 1926 – 2010

We wł. Rep.	1926 w republ.	%	1989 w republice	%	2002 w republice	%	Poza 2002	Tot. 2002	2010 w republi ce	%	Poza 2010	Tot. 2010	Szkoły ¹ 2002	Uczniowe ² 200 2
Tatarzy ³	Brak danych		1.575.361	43,3	2.000.116	52,9	3.554.485	5.554.601	2.0425 43	54	3.268.15 1	5.310.649	2.166+2.46 6	165.909+515.7 15
Włada jęz.								4.488.300				4.280.718		
Baszkirzy	625.84 5	23,5	863.808	21,9	1.221302	29,8	452.087	1.673.389	1.1722 87	29, 5	412.267	1.584.554	911+1.425	66.556+165.25 9
Włada jęz.								1.193.000				1.152.404		
Czuwasze	667.69 5	74,6	906.922	67,8	889.268	67,7	747.826	1.637.094	814.75 0	67, 7	621.122	1.435.872	571+451	26.603+110.67 0
Włada jęz.								1.253.100				1.042.989		
Jakuci	Brak danych		365.236	33,4	432.290	45,5	11.562	443.852	466.49 2	49, 9	11.593	478.085	443+92	73.728+16.674
Włada jęz.					407.496			413.600				450.140		
Tuwińcz.	Brak danych		198.448	64,3	235.313	77,0	8.131	243.442	249.29 9	82	14.635	263.934	153+147	29.332+25.162
Włada jęz.								242.754 ⁴				253.673		
Ałtajczycy	42.213	42,4	59.130	31,0	67.745 ⁵	33,5	brak	67.239		33,	6.999	74.238	64+128	3.177+11.748

¹ Pierwsza cyfra wskazuje liczbę szkół z ojczystym językiem wykładowym, druga z językiem ojczystym jako przedmiotem

² Pierwsza cyfra wskazuje liczbę uczniów pobierających naukę w język ojczystym u, druga liczbę uczących się języka ojczystego tylko jako przedmiotu

³ W tym Tatarzy prawosławni Kiriaszeni – 34.822, a w Tatarstanie 29.962 w 2010 roku

⁴ Wszyscy znający język tuwiński, a dalej ałtajski, chakaski, nogajski i karaczajsko-bałkarski

⁵ Ałtajczycy razem z Telengitami i innymi drobnymi grupami w swej republice; sami – 62.192

									68.814	9				
Włada jęz.								65.534				55.720		
Chaka	44.219	49,8	62.859	11,1	65.421	12,0	10.201	75.622	63.643	12,1	9.316	72.959	12+92	341+7.934
Włada jęz.								52.217				42.604		
Kumycy	87.960	11,2	231.805	12,9	365.804	14,2	56.605	422.409	431.736	14,9	71.324	503.060	71+176	11.967+45.345
Włada jęz.								408.900				426.212		
Nogaje D.	26.086	3,3	28.294	1,6	38.168	1,5	52.498	90.666	40.407	1,4	63.253	103.660	0+65	0+10.007
Włada jęz.								90.020				87.119		
Bałkarzy	33.197	16,3	70.793	9,4	104.951	11,6	3.475	108.426	108.577	12,7	4.347	112.924	5+89	225+14.103
Karaczaje	52.875	52,0	129.449	31,2	168.198	38,5	23.984	192.182	194.324	41	24.079	218.403	0+111	0+28.529
Razem B/K	86.072		200.242		273.149		27.459	300.608	302.901		28.426	331.327		
Włada jęz.								302.748				305.364		
Razem			4.492.105		5.588.576		4.920.346	10.508.922	5.651297		4.541.863	10.193160		377.838+951.146

Przedstawiciele narodów posiadających własne państwa w Azji oraz prawosławni tureccy Gagauzi

	2002	2010
Muzułmańskie narody tureckie spoza FR		
Azerowie	621.840	603.070
Turcy Meschetyńscy	95.672	105.058

Kazachowie	653.962	647.732
Kirgizi	31.808	103.422
Uzbecy	122.916	289.852
Turkmeni	33.053	36.885
Turcy razem		1.786.019
Inni muzułmanie z Azji Środkowej		
Tadżycy		200.303
Razem		1.986.322
Gagauzi	12.210	13.690

Wnioski:

W sumie w FR mieszka ponad 10 mln Turków posiadających własne republiki. Do tego należy jeszcze doliczyć ok. 2 mln przedstawicieli narodów tureckich spoza Federacji Rosyjskiej. Oprócz Turków wschodnich i Kiriaszenów wszyscy są muzułmanami. Muzułmanami są również narody górskie Kaukazu (patrz: Gorcy) oraz Tadżycy z Tadżykistanu.

Ludy tureckie – liczba nie władających własnym językiem największa jest u Tatarów, Baszkirów, Czuwaszy i Chaka – w sumie – ok. 1,8 mln. Wszystkich Turków zrusyfikowanych jest ok. 2 mln.

Eweni i Ewenkowie oraz 9 tys. Rosjan włada jakuckim.

Przymusowa rusyfikacja Tatarstanu – zmuszenie do powtórnego przyjęcia cyrylicy – 2000 r.

Największa emigracja Tatarów z republiki na Syberię do pracy w centrach przemysłowych. Wynikiem jest masowa rusyfikacja. Jedyny naród turecki, który wykazał spadek liczebności.

Turcy:

Kipczacy,

- a) Grupa Bulgar - Tatarzy i Baszkirzy
- b) Grupa Oguz - Tatarzy Krymscy, Kumykowi, Karaczajowie i Bałkarzy
- c) Grupa Nogai - Nogajowie, Kazachowie, Kirgizi, Karakałpacy, języki Płd. Ałtaju i kilka dialektów uzbeckich

2. Karluk,

- a) Grupa Uzbek (Uzbeki Chiwy)
- b) Grupa Ujgur

3. Oguz,

- a) Turkmeni
- b) Seldżuci – nasi Turcy i Azerowie
- c) Gagauzi

4. Bulgar – to są Czuwasze, prawosławni

5. Wschodni Turcy na Ałtaju (praktycznie wymarła) – grupa staroujgurska: chakassa, tuwiński, jakucki, buddyści, prawosławni z szamanizmem lub na odwrót.

Struktura narodowa w republikach tureckich i dynamika zmian

	1989		2002		2010		2002 Poza Republiką czł. nar. tytularnego	2010 Poza Republiką czł. nar. tytularnego	Władający danym językiem 2002	Władający danym językiem 2010	Liczebność danego narodu w 2010
	mln	%	mln	%	mln	%					
Tatarstan	4,139	100	3,779	100	3,786	100					
Tatarzy	1,575	43,3	2,013	52,92	2,042	54,0	3.554.485	3.268.151	5.347.706	4.280.718	5.310.649
Czuwasze	0,134	3,7	0,126	3,35	0,116	3,1					
Razem Turcy	1,709	47	2,139	56,27	2,158	57,1					
Rosjanie	1,765	48,5	1,118	39,5	1,501	39,7					
Baszkortostan	4,784	100	4,104	100	4,072	100					
Baszkirzy	0,863	21,9	1,221	29,8	1,172	29,5	452.087	412.267	1.379.727	1.152.404	1.584.554
Tatarzy	1,120	28,4	0,990	24,1	1,002	25,4					
Czuwasze	0,118	3	0,117	2,9	0,107	2,7					
Razem Turcy	2,101	54,3	2,328	56,8	2,281	57,6					
Rosjanie	1,548	39,3	1,491	36,3	1,432	36,1					
Czuwaszja	1,555	100	1,314	100	1,251	100					
Czuwasze	0,907	67,8	0,889	67,7	0,815	67,7	747.826	621.122	1.325.382	1.042.989	1.435.872
Tatarzy	0,036	2,7	0,036	2,8	0,034	2,8					
Razem Turcy	0,944	70,5	0,925	70,5	0,849	70,5					
Rosjanie	0,357	26,7	0,348	26,5	0,323	26,9					
Sacha	0,777	100	0,948	100	0,958	100					
Jakuci	0,365	33,4	0,432	45,5	0,466	49,9	11.562	11.593	456.288	450.140	478.085
Rosjanie	0,550	50,3	0,391	41,2	0,354	37,8					
Tuwa	0,295	100	0,305	100	0,307	100					

Tuwińczycy	0,198	64.3	0,235	77	0,249	82	8.131	14.635	242.754	253.673	263.934
Rosjanie	0,098	32	0,061	20.1	0,049	16,3					
Altaj	0,153	100	0,203	100	0,206	100					
Altajczycy	0,059	31	0,068	33,5	0,069	33,9		6.999	65.534	55.720	74.238
Kazachowie	0,010	5.6	0,012	6	0,012	6,2					
Razem Turcy	0,069	36,6	0,080	39,5	0,081	40,1					
Rosjanie	0,115	60.4	0,116	57,4	0,114	56,6					
Chakasja	0,255	100	0,546	100	0,532	100					
Chaka	0,062	11,1	0,065	12	0,063	12,1	10.201	9.316	52.217	42.604	72.959
Rosjanie	0,450	79.5	0,438	80.3	0,428	81,7					
Dagestan	2,042	100	2,584	100	2,910	100					
Kumycy	0,232	12.9	0,365	14,2	0,431	14,9	56.605	71.324			
Nogaje	0,028	1.6	0,038	1,5	0,040	1,4	52.498	63.253	90.020	87.119	103.660
Razem Turcy	0,260	14,5	0,403	15,7	0,471	16,3					
Bałkaria	0,672	100	0,900	100	0,860	100					
Bałkarzy-K	0,071	9.4	0,105	11.6	0,109	12,7	3.475	4.347			
Rosjanie	0,240	31,9	0,226	25,1	0,193	22,5					
Karaczaj-Czer.	0,311	100	0,440	100	0,478	100					
Karaczaje-B	0,129	31,2	0,168	38,5	0,194	41	23.984	24.079	302.748	305.364	331.327
Rosjanie	0,176	42,4	0,148	33,6	0,150	31,6					

Alania – dynamika zmian narodowościowych

	1926 w republ.	%	1989 w republice	%	2002 w republice	%	Poza 2002	Tot. 2002	2010 w Republ.	%	Poza 2010	Tot. 2010	Szkoły ⁶ 2002	Uczniowe ⁷ 2002
Osetyńcy	139.120	60,3	334.876	53	445.310	62,7	69.565	514.875	459.688	65,1	68.827	528.515	45/196	2.868/82.970
Gruzja	113.295	4,2	164.055	3	38.028	0,9		38.028				brak		
Razem								553.903				danych		

	1989		2002		2010		2002 Poza Rep. czł. nar. tytular.	2010 Poza Rep. czł. nar. tytular.	Liczebność narodu w 2002	Władający osetyńskim 2002	Władający osetyńskim 2010	Liczebność narodu w 2010
	mln	%	mln	%	mln	%						
Alania	0,608	100	0,709	100	0,713	100						
Osetyńcy	0,334	53	0,445	62,7	0,459	65,1	69.565	68.827	514.875	493.610	451.431	528.515 + ?
Rosjanie	0,189	29,9	0,164	23,2	0,147	20,8						
Ingusze/Czeczeńcy	0,032	5,2	0,021	3	0,030	4,3						

Wniosek

Znaczny wzrost liczby Osetyńców nie władających własnym językiem: 21.265 (2002) i 77.084 (2010) bez uwzględnienia Osetyńców w Gruzji.

⁶ Pierwsza cyfra wskazuje liczbę szkół z ojczystym językiem wykładowym, druga z językiem ojczystym jako przedmiotem

⁷ Pierwsza cyfra wskazuje liczbę uczniów pobierających naukę w język ojczystym u, druga liczbę uczących się języka ojczystego tylko jako przedmiotu

Ludy syberyjskie w swoich okręgach autonomicznych

Okręgi/narodowości	1989		2002		2010		Liczeb- ność 2002	Włada jęz. 2002	Liczeb ność 2010	Włada jęz. 2010
		%		%		%				
Nieniecki OA	53.912	100	41.546	100	0,042	100				
Nieńcy	6.423	11,9	7.754	18,66	0,007	18,6	41.302	31.311	44.640	21.926
Komi	5.124	9,5	4.510	10,86	0,003	0,9				
Rosjanie	35.489	65,8	25.942	62,44	0,026	66,1				
Jamało-Nieniecki OA	486.200	100	507.006	100	0,523	100				
Nieńcy	20.917	4,23	26.435	5,21	29.772	5,9				
Chanty	7.247	1,46	8.760	1,76	9.489	1,9				
Komi	5.700	1,2	6.177	1,2	5.141	0,9				
Rosjanie	292.808	59,17	298.359	58,9	312.019	61,7				
Ukraińcy	85.022	17,18	66.080	13,3	48.985	9,7				
Razem Słowianie	377.830	76,35	364.439	72,2	361.004	71,4				
Dołgano-Nieniecki OA	55.000	100	39.786	100						
Nieńcy (z Encami)	2.549	4,6	3.251	8,2	3.633					
Dolganie (bliski sacha)	4.939	8,9	5.517	13,9	5.810					
Rosjanie	37 .438	67,1	23.348	58,6						
Ewenkijski OA	24.000	100	17.697	100	16.253	100	35.527	7.584	38.398	4.802
Ewenkowie	3.500	14,1	3.800	21,5	4.062 ⁸	25				
Rosjanie	16.700	67,5	11.000	61,9						

⁸ W całym Krasnojarskim Kraju 4.372

We wł. Rep.	1939 w OA	%	1989 we wł. OA	%	2002 we wł. OA	%	Poza 3 2002	Tot. 2002	2010 w republice	%	Poza 2010	Tot. 2010	Szkoły ⁹ 2002	Uczniowe ¹⁰ 200 2
Nieńcy	5.602	11,8	29.889	11,9	37.440	11,7	3.862	41.302	7.504	18,6	37.136	44.640	0/35	0/5.316
Włada jęz.								31.311				21.926		
Ewenkowie	3.700	39,3	3.500	14,1	3.800	21,5	31.727	35.527	4.372 ¹¹		34.026	38.398	0/38	0/2.222
Włada jęz.								7.584				4.802		
Eweni	9.675		17.055					19.071				21.830	0/35	0/1795
Włada jęz.								7.168				5.656		

Rozproszenie ludów syberyjskich 2010

Naród	2010	Nieniecki OA	Jamało- Nien.	Chanty Mansa	Dołgano- Nien.	Ewenkijski OA	Irkucki Obwód	Buriacja	Zabaj- kalski	Jakucja	Magadan Obwód	Amurs- ki Ob.	Kam- czatka	Czu- kotka	Chaba- rowski
Nieńcy	44.640	7.504	29.772	1.438	3.633										
Ewenki	38.398					4.372	1.272	2.974	1.387	21.008		1.481			4.654
Eweni	21.830									15.071	2.635		1.872	1.392	575

Nieńcy – samojedzi

Ewenkowie i Eweni – grupa tungusko-mandżurska

30 tys. Ewenków mieszka w Chinach

⁹ Pierwsza cyfra wskazuje liczbę szkół z ojczystym językiem wykładowym, druga z językiem ojczystym jako przedmiotem

¹⁰ Pierwsza cyfra wskazuje liczbę uczniów pobierających naukę w język ojczystym u, druga liczbę uczących się języka ojczystego tylko jako przedmiotu

¹¹ W całym Krasnojarskim Kraju, do którego włączono Ewenkijski OA

Gorcy

We wł. Rep.	1926 w Republ.	%	1989 w Republ.	%	2002 w Republ.	%	Poza 2002	Tot. 2002	2010 w republice	%	Poza 2010	Tot. 2010	Szkoły ¹² 2002	Uczniowie ¹³ 2002
A-Hase	50.821	44,8	95.439	22,1	108.115	24,2	20.413	128.528	107.048	25,2	17.787	124.835	20/129	2.192/29.381
Cz-Hase	16.186	15,9	40.241	9,7	49.591	11,3	10.926	60.517	56.466	11,9	16.718	73.184	7/43	434/7.503
K-Hase	122.402	60	364.494	48,2	498.702	55,3	21.256	519.958	490.453	57,2	26.373	516.826	74/219	9.135/77.110
Abaza	13.731	13,5	27.475	6,6	32.346	7,4	5.596	37.942	36.919	7,8	6.412	43.331	0/35	0/5.113
Razem	203.140		527.649		688.754		58.191	746.945	690.886		67.290	758.176		
Szapsudzy												3.882		
Ingusze	69.930	93,1			361.057	77,3	51.959	413.016	385.537	94,1	59.296	444.833	0/111	0/60.493
Czeczeńcy	293.190	72			1.031.647	93,5	328609	1.360253	1.206.551	95,3	224809	1.431360	19/482	2.261/207.139
Czeczeńcy Ak.	21.851	2,8	57.877	3,2	87.867	3,4	Dag.		93.658	3,2				
Awarzy ¹⁴	177.189	22,5	496.077	27,5	758.438	29,4	50.035	814.473	850.011	29,4	62.079	912.090	537/549	29.463/85.731
Dargińcy	125.707	16	280.431	15,6	425.526	16,5	84.630	510.156	490.384	17	99.002	589.386	187/289	17.026/42.561
Lezgini	90.509	11,5	204.370	11,3	336.698	13,1	74.837	411.535	385.240	13,3	88.482	473.722	148/210	13.447/39.777
Lakowie	39.878	5,1	91.682	5,1	139.732	5,4	18.813	156.545	161.276	5,6	17.354	178.630	79/106	2.235/9.666
Tabasaranie	31.915	4	78.196	4,3	101.152	4,3	30.633	131.785	118.848	4,1	27.512	146.360	71/125	4.205/15.709
Agule	7.653	1	13.791	0,8	23.314	0,9	4.983	28.297	28.054	1	6.106	34.160	0/41	0/2.918
Rutule	10.333	1,3	14.955	0,8	24.298	0,9	5.631	29.929	27.849	1	7.391	35.240	0/17	0/484
Cahurzy	3.531	0,4	5.194	0,3	8.168	0,3	2.198	10.366	9.771	0,3	2.403	12.769	0/2	0/284
Gorcy Dag.					1.905193	74,2	275760	2.180953	2.165.091	74,9	310924	2.476015		
Tat									455		1.029	1.584	0/1	0/99

¹² Pierwsza cyfra wskazuje liczbę szkół z ojczystym językiem wykładowym, druga z językiem ojczystym jako przedmiotem

¹³ Pierwsza cyfra wskazuje liczbę uczniów pobierających naukę w język ojczystym u, druga liczbę uczących się języka ojczystego tylko jako przedmiotu

¹⁴ W tym narodowości włączone w skład Awarów, które w 2010 roku policzono osobno: Andowie – 11,5 tys., Arcziny - 6, Achwach – 8 tys. , Bieżynowie – 6 tys. , Botlichowie – 3,5 , tys. Hinuch - 439, Hodoberi - 426 ,Hunzib - 918, Didoi – 11,6 tys. , Karatinowie – 4,7 tys. , Tindał - 634, Chwarszin - 526, Czamczalal - 16 (razem – ok. 47 tys. - 1,7%).

	1989		2002		2010		2002 Poza Republiką czł. nar. tytularnego	2010 Poza Republiką czł. nar. tytularnego	Władający danym językiem 2002	Władający danym językiem 2010	Liczebność danego narodu w 2010
	mln	%	mln	%	mln	%					
Adygea		100	0,447	100	0,440	100					
A-Hase	0,095	22,1	0,108	24,2	0,107	25,2	20.413	17.787	129.419	117.489	124.835
Rosjanie	0,294	68,0	0,288	64,5	0,270	63,6					
Czerkiesja					0,478	100					
Cz-Hase	0,040	9,7	0,050	11,3	0,056	11,9	10.926	16.718			73.184
Abaza	0,027	6,6	0,032	7,4	0,037	7,8			38.247	37.831	43.331
Razem w r.	0,067	16,3	0,082	18,7	0,093	19,7					
Bałkarzy-K	0,129	31,2	0,169	38,5	0,194	41					
Rosjanie	0.176	42,4	0,148	33,6	0,150	31,6					
Kabarda					0,860	100					
K-Hase	0,364	48,2	0,499	55,3	0,490	57,2	21.256	26.373	587.547	515.672	516.826
Bałkarzy-K	0,071	9,4	0,105	11,6	0,109	12,7					
Rosjanie	0,241	31,9	0,227	25,1	0,193	22,5					
Inguszetia			0,469	100	0,412	100					
Ingusze			0,361	77,3	0,386	94,1	51.959	59.296	405.343	305.868	444.833
Czeczeńcy			0,095	20,4	0,019	4,6					
Razem			0,456	97,7	0,405	98,2					
Rosjanie			0,006	1,1	0,003	0,8					
Czeczenia	1,244	100	1,100	100	1,269	100					
Czeczeńcy			1,032	93,5	1,206	95,3	328.609	224.809	1.331.844	1.354.705	1.431.360
Nogaje			0,009	0,8							

Rosjanie			0,041	3,7	0,024	1,9					
Dagestan	2,042	100	2,548	100	2,910	100					
Awarzy	0,496	27,5	0,758	29,4	0,850	29,4	50.035	62.079	784.840	715.297	912.090
Dargińcy	0,280	15,6	0,426	16,5	0,490	17	84.630	99.002	503.523	485.705	589.386
Lezgini	0,204	11,3	0,337	13,1	0,385	13,3	74.837	88.482	397.310	402.173	473.722
Lakowie	0,092	5,1	0,140	5,4	0,161	5,6	18.813	17.354	153.373	145.895	178.630
Tabasaranie	0,078	4,3	0,101	4,3	0,119	4,1	30.633	27.512	128.391	126.136	146.360
Agule	0,014	0,8	0,023	0,9	0,028	1	5.631	7.391	29.399	29.287	34.160
Rutule	0,015	0,8	0,024	0,9	0,028	1	2.198	2.403	29.383	30.360	35.240
Cachurzy	0,005	0,3	0,008	0,3	0,010	0,3			9.771	10.596	12.769
Czeczeńcy	0,058	3,2	0,088	3,4							
Tat					455						
Kumycy	0,232	12,9	0,365	14,2							
Nogaje	0,028	1,6	0,038	1,5							
Azeri	0,075	4,2	0,112	4,3	0,131	4,5					
Razem Tur.	0,335	18,7		20,00							
Rosjanie	0,166	9,2	0,171	6,7	0,104	3,6					

W Stawropolskim Kraju Rosjanie stanowią 80 proc. ludności, pozostali to przedstawiciele narodów zamieszkałych na Kaukazie oraz Tatarzy i Turcy Messchetyńscy. Jest to więc obszar reemigracji narodów kaukaskich.

	Dagestan i FR	Azerbejdżan	Razem
Lezgini	473.722		
Cachurzy	12.769		

Ludy mongolskie (w tys.)

We wł. Rep.	1959 ¹⁵ lub 1926 w republ.	%	1989 w Republ.	%	2002 w Republ.	%	Poza 2002	Tot. 2002	2010 w Republ.	%	Poza 2010	Tot. 2010	Szkoły ¹⁶ 2002	Uczniowie ¹⁷ 2002
Kałmucy	64,900	35,1	146,300	45,4	155,900	53,3	18.090	173.996	162.740	57,4	20.632	183.372	71/200	2.567/35.728
Włada jęz.								153.602				80.546		
Buriaci	214,957	43,8	249.525	24	272.910	27,8	172.265	445.175	286.839	30	174.550	461.389	140/344	5.822/63.227
Włada jęz.	W tym w b. obwod. aut. Ust-Orda i Agińskim razem						98.600					218.557		
											Chiny	41.000		
											Mongolia	45.087		
Razem												547 tys.		

	1989		2002		2010		2002 Poza Republiką czł. nar. tytularnego	2010 Poza Republiką czł. nar. tytularnego	Władający danym językiem 2002	Władający danym językiem 2010	Liczebność danego narodu w 2010
	mln	%	mln	%	mln	%					
Kałmucja	0,267	100	0,292	100	0,290	100					
Kałmucy	0,146	45,4	0,156	53,3	0,162	57,4	18.090	20.632	153.602	80.546	183.372
Rosjanie	0,121	37,7	0,098	33,6	0,086	30,2					
Buriacja ¹⁸	1,014	100	0,981	100	0,972	100					
Buriaci	0,250	24	0,272	27,8	0,287	30	172.265	174.550	368.807	218.557	461.389
Rosjanie	0,726	69,9	0,666	67,8	0,630	66,1					
W Obwodzi Irkuckim i Zabajkalskim kraju razem 151.608											
Ust-Orda	0,136	100	0,135	100	125.206	100		O. Irkucki			
Buriaci	49,298	36,3	53,649	39,64				77 667			

¹⁵ W 1943 roku zlikwidowano autonomię i 98 tys. Kałmuków deportowano na Syberię; z nich zginęło ponad 40 tys. Republikę przywrócono w 1958 roku. W 1926 w Republice mieszkało 107 tys., a w całych Sowietach – 129 tys. Kałmuków. W Rosji w 1897 roku mieszkało 190 tys. osób deklarujących język kałmucki jako ojczysty.

¹⁶ Pierwsza cyfra wskazuje liczbę szkół z ojczystym językiem wykładowym, druga z językiem ojczystym jako przedmiotem

¹⁷ Pierwsza cyfra wskazuje liczbę uczniów pobierających naukę w język ojczystym u, druga liczbę uczących się języka ojczystego tylko jako przedmiotu

¹⁸ W 1937 roku Okręg Agiński, Ust-Orda i Olchoński oderwano od Republiki Buriackiej i włączono odpowiednio do Obwodów Czyta i Irkuck – ok. 100 tys. Buriatów

Rosjanie	76,827	56,5	73,646	54,42							
Agiński	0,077	100	0,072	100	0,078	100		Zab. Kraj			
Buriaci	0,042	54,99	0,045	62,5				73,941			
Rosjanie	0,031	40,86	0,025	35,1							

W Buriacji - 3 tys. Ewenków i 3,5 tys. Sojotów (2010)

Ugrofinowie

	1989	2002	2010	2002 Poza	2010 Poza	Władający	Władający	Liczebność
--	------	------	------	-----------	-----------	-----------	-----------	------------

	mln	%	mln	%	mln	%	Republiką czł. nar. tytularnego	Republiką czł. nar. tytularnego	danym językiem 2002	danym językiem 2010	danego narodu w 2010
Karelia	0,708	100	0,716	100	0,643	100					
Karelowie ¹⁹	0,079	10	0,066	9,2	0,045	7,4	27.693	15.245	52.880	25.605	60.815
Rosjanie	0,582	73,6	0,549	76,6	0,507	82,2					
Komi	0,922	100	1,019	100	0,901	100					
Komi	0,292	23,3	0,256	25,2	0,202	23,7	36.942	20.162	217.316	156.099	228.235
Rosjanie	0,722	57,7	0,607	59,6	0,555	65,1					
Komi P b. OA	0,160	100	0,136	100	0,127	100					
Komi-Perm.	0,095	60,2	0,080	59	0,080		44.908	13.428	94.328	63.106	94.456
Rosjanie	0,057	36,1	0,052	38,2							
Mordwa	0,953	100	0,888	100	0,834	100					
Mordwini	0,313	32,5	0,284	31,9	0,333	40	559.489	411.125	614.260	431.692	744.237
Tatarzy	0,047	4,9	0,046	5,2	0,043	5,2					
Rosjanie	0,586	60,8	0,540	60,8	0,444	53,4					
Udmurcja	1,743		1,570		1,521	100					
Udmurci	0,496	30,9	0,460	29,3	0,410	28	176.322	141.715	463.837	324.338	552.299
Mari					0,008	0,6					
Razem					0,418	28,6					
Tatarzy	0,053	3,3	0,053	3,4	0,099	6,7					
Rosjanie	0,945	58,9	0,944	60,1	0,912	62,2					
Mari-El	0,822	100	0,728	100	0,696	100					
Mari	0,324	43,3	0,312	42,9	0,291	43,9	292.120	256.742	451.033	388.189	547.605
Tatarzy	0,044	5,9	0,043	6	0,038	5,8					

¹⁹ Do tego należy doliczyć Wepsów – 6 tys. (0,8 1989), 4.870 (0,7 2002), 3.423 (0,5 2010) i Finów - 8.527 (1,4) w 2010 r. W sumie Wepsów – 8.240 (2002) i (2010)

Rosjanie	0,356	47,5	0,346	47,5	0,314	47,4					
Jurga -Chanty-Mansyjski OA	1,351 mln	100	1,426 mln	100	1,532 mln	100					
Chantowie	11.892	0,9	17.128	1,2	19.068	1,3	11.550	21.873	13.568	9.584	30.941
Mansowie	6.562	0,5	9.894	0,7	10.977	0,8	1.538	1.292	2.746	938	12.269
Razem	18.454	1,4	27.022	1,9	30.045	2,1					
Rosjanie	850.297	66,3	946.590	66,1	0,974	68,1					

Mari - 105 tys. w Baszkortostanie (2002 i 2010); Mordwini - 16 tys. w Czuwaszji (2010)

We wł. Rep.	1926 w Republ.	%	1989 w Republ.	%	2002 w Republ.	%	Poza 2002	Tot. 2002	2010 w republice	%	Poza 2010	Tot. 2010	Szkoły ²⁰ 2002	Uczniowie ²¹ 2002
Karelowie	100.781	37,4	78.928	10	65.651	9,2	27.693	93.344	45.570	7,4	15.245	60.815	0/40	0/1.833
Włada językiem								52.880				25.605		
Finowie (Karelia)	2.544	0,9	18.420	2,3	14.156	2	19.894	34.050	8.527	1,4	11.740	20.267	0/66	0/8.101
Włada językiem								51.891				38.873		
Komi	191.245	92,2	291.542	23,3	256.464	25,2	36.942	293.406	208.073 ²²	24,4	20.162	228.235	0/371	0/44.347
Włada językiem								217.316				156.099		
Komi-Permiacy ²³	117.429	76,9	95.415	60,2	80.327	59	44.908	125.235	81.084	3,2	13.428	94.456	0/67	0/5.464
Włada językiem								94.328				63.106		
Razem Komi								418.641				322.691		
Mari ²⁴	247.979	51,4	324.349	43,3	312.178	42,9	292120	604.298	290.863	43,9	256742	547.605	278/448	10.801/56.010
Włada								451.033				388.189		

²⁰ Pierwsza cyfra wskazuje liczbę szkół z ojczystym językiem wykładowym, druga z językiem ojczystym jako przedmiotem

²¹ Pierwsza cyfra wskazuje liczbę uczniów pobierających naukę w język ojczystym u, druga liczbę uczących się języka ojczystego tylko jako przedmiotu

²² W tym wyłączono Komi-iżemców – 5.725 (0,7%) – spis 2010

²³ W Kraju Permskim

²⁴ W tym Mari Górni i Łąkowo-Wschodni – 23,5 tys. i 200

językiem ²⁵														
Mordwini ²⁶	405.031	34,1	313.420	32,5	283.861	31,9	559489	843.350	333.112	40	411125	744.237	200/275	3.662/16.111
Włada językiem								614.260				431.692		
Udmurci	395.607	52,3	496.522	30,9	460.584	29,3	176322	636.906	410.584	28	141715	552.299	44/452	1.222/31.943
Włada językiem								463.837				324.338		
Ugrowie (Węgry po czesku Uhry)														
Chantowie/Ostiac y	1939 12,238	13,1	11.892	0,9	17.128	1,2	11.550	28.678	19.068	1,3	21.873 27	30.941	0/34	0/2.702
Włada językiem								13.568				9.584		
Mansowie/Wogulowie	5,768	6,2	6.562	0,5	9.894	0,7	1.538	11.432	10.977	0,8	1.292	12.269	0/12	0/776
Włada językiem								2.746				938		

Kaukaz Płd. – struktura etniczna i dynamika zmian 1989 - 2011

	1989		2002		2010		Lazowie/	Rosja
Gruzja	5.400.800	100	4.371.500 ²⁸	100	4.436.400	100	Chweneburi	
Gruzini	3.787.4	70.1	3661.2	83.8			50/60.000	157.000
Swanowie			200.000				Iran Ferejdani	
Megrelowie			550.000	12,2			100.000 ²⁹	

²⁵ 2002 – 36.822 Mari posługujących się górnomaryjskim włączono, a w 2010 roku 23.062 Maro języka górnomaryjskiego policzono osobno. Tu zsumowano.

²⁶ W tym Mordwa ereja – 36.726 i Mordwa-moksha – 2.025. oba języki są nauczane i wykładowe (2010)

²⁷ W tym 9,5 tys w Jamało-Nienieckim OA

²⁸ **Bez Abchazji Osetii Płd.**

Abchazowie	95.853	1,8	3.527	0,1				
Osetyńcy	164.1	3	38.028	0,9				
Azerowie	307.6	5,1	284.800	5,7				
Ormianie	307.6	8.1	284.800	5.7				
Kurdowie	33.3	0,6	20.800	0.5				
Grecy	100.3	1,9	15.200	0,3				
Rosjanie	341.2	5,7	67.700	1,5				
Ukraińcy	52.4	1	7.000	0,2				
Razem	393,6	6,7						
Armenia	3.304.776	100	3.213.011 ³⁰ (2001)	2,871,509 ³¹	100			
Ormianie	3.083.616	93,3	3,145,354	97,9	język	97,7		
Gruzini	1.364	0,04	brak					
Grecy	4.650	0,1	1.176	0,03				
Azerowie	84.860	2,5	Brak					
Asyryjczycy	5.963	0,1	3.409	0,4				
Kurdowie	56.127	1,6	1.519	0,04		1		
Jezydzi			40.620	1,2	język			
Rosjanie	51.555	1,5	14.660	0,4	język	0,9		
Ukraińcy	8.341	0,2	1.633	0,05				
Białorusini	1.061	0,03	brak					
Razem	60.957	1,23	16.293	0,45				
			1999		2009			
Azerbejdżan	7.021.178	100	7.953.438	100	8.922.400	100		Dagestan
Azerowie	5.804.980	82,7	7.205.464	90,6	7.200.000	91,6	17.000.000	100.000
Turcy M.	17.705	0,3	43.454	0,5	38.000	0,4		

²⁹ Gruzini Ferejdani – na zachód od Isfahanu, potomkowie zislamizowanych przesiedleńców z Kachetii i Karelii z początku XVII wieku.

³⁰ W rzeczywistości ludność wynosiła 3,002,594, by ten fakt ukryć podawano liczbę mieszkańców de iure, a nie de facto

³¹ W czasie ostatnich 10 lat wyjechało z kraju 173.000 osób, a 12.6% objętych spisem obywateli przebywa poza Armenią.

Tatarzy	28.019	0,4	30.011	0,4	25.900	0,3		
Gruzini	14.197	0,2	14.877	0,2	9.900	0,1		
Ormianie	390.505	5,6	120.745	1,5	120.300	1,35		
Lezgini	171.395	2,4	178.021	2,2	180.300	2,02		
Awarzy	44.072	0,6	50.871	0,6	49.800	0,56		
Cachurzy	13.318	0,2	15.877	0,2	12.300	0,14		
Tatowie	10.239	0,1	10.922	0,1	25.200	0,28		
Tałyse	21.169	0,3	76.841	1,0	112.000	1,26		
Kurdowie	12.226	0,2	13.075	0,2	6.100	0,07		
Rosjanie	392.304	5,6	141.687	1,8	119.300	1,35		
Ukraińcy	32.345	0,5	28.984	0,4	21.500	0,2		
Razem	424.649	6,1	170.671	2,2	140.800	1,55		

Kościół Asyryjski – 1552 rozłam – Chaledoński katolicki

Asyryjczy, aramejczy 200 tys. Płn. Iran - Urmia, Irak, Wsch. Syria

Jezydzi ok. 200 tys. – synkretyzm chrześcijaństwa – zaratusztranzizmu i sufizmu (rola 7 aniołów, reinkarnacja) Kurdowie, centrum prowincja Armawir

Abchazja I Osetia Płd – struktura etnicznej dynamiki zmian

Naród	1897		1989		2003		2010	
Ludność	106.179	100	525.061	100	215.972	100	240.705	100
Abchazi	58.697	55,3	93.267	17,8	94.606	43,8	122.069	50,7
Gruzini	25.873	24,4	239.872	45,7	45.953	21,3	46.367 ³²	19,2

³² Osiedleni w rejonie Gali, który nie należał do historycznej Abchazji

Rosjanie	5.135	4,8	74.913	14,3	23.420	10,8	22.077	9,1
Ormianie	6.552	6,2	76.541	14,6	44.870	20,8	41.864	17,4
Grecy	5.393	5,1	14.664	2,8	1.486	0,7	1.380	0,6
	1926		1989		1997 (szacunek)		2007 (szacunek)	
Osetia Płd	87,375		99,000		50.000		70,000	
Osetyńcy	60,351 (69.1%)		65,200 (65.9%)		40.000		47,000 (67.1%)	
Gruzini	23,538 (26.9%)		28,700 (29.0%)		10.000		17,500 (25.0%)	
Rosjanie	157 (0.2%)		2,128 (2.1%)		2.000		2,100 (3.0%)	

Abchazja – turecka po 1570, islamizacja – XVII w.

W roku 1886 w kręgu Suchumi mieszkało jedynie 4 tys. Gruzinów.